

LUKUKESKUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2018

Sisällysluettelo

1. Toiminnanjohtajan katsaus vuodelle 2018 - suunnittelua, valmistelua ja varainhankintaa.....	2
2. Viestintä.....	5
3. Verksamhet på svenska	6
4. Kansainvälinen yhteistyö	7
5. Kirjailijavierailut	7
5a. Kehitystyö	8
5b. Kirjailijavierailuyhteistyö	9
6. Lukemisen edistäminen.....	9
6.1 Lukuliike koulussa	9
6.2 Lukuviikko	11
6.3. Lue lapselle / Lukulahja lapselle	12
6.4 Mun tarina	13
7. Julkaisut	14
7.1 Kiiltomato.net – Lysmasken: Kirjallisuuskritiikin verkkolehti	14
7.2 Lukufiilis tavoitti entistä enemmän nuoria	15
8. Hallinto ja talous.....	16
8a. Talous.....	16

1. Toiminnanjohtajan katsaus vuodelta 2018 - suunnittelua, valmistelua ja varainhankintaa

Vuonna 2018 monet Lukukeskuksen pitkäaikaiset tavoitteet ja haaveet toteutuivat. Lisäksi toteutui sellaistaakin, josta emme osanneet edes haaveilla. Yksi tällainen oli odotettua suurempi rooli Kansallisessa lukutaitofoorumissa. Lukukeskukselle uskottiin vaativa tehtävä toteuttaa Lukutaitofoorumin valtakunnallinen jalkauttamiskampanja, minkä tarkoituksena on innostaa lapsia ja nuoria lukemaan kaikkia suositeltuja keinoja käyttäen – esikuvilla, toiminnallisuudella, kirjailijavierailuilla, kirjavinkkauksella, hyvillä kirjoilla ja yleisellä asenteen muutoksella. Tässä punnittiin myös Lukukeskuksen joustavuus ja nopeus, koska hankesuunnitelma ja avustushakemus tehtiin ennätysajassa.

Lukukeskuksen keskeinen kehittämiskohde - perheiden lukuharrastuksen lisääminen ja Lue lapselle -hanke siirtyi uudelle tasolle, kun Suomen Kulttuurirahasto päätti tukea työtämme huomattavalla summalla. Yksityisen ja julkisen sektorin yhteisellä panostuksella saatoimme käynnistää Lukulahja lapselle -ohjelman, jonka tavoitteena on tavoittaa kolmen seuraavaan vuoden aikana kaikki Suomen vauvaperheet.

Vuosi 2018 olikin Lukukeskuksen historian menestyksekkäin varainhankinnan osalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö korotti Lukukeskuksen valtionavustusta pysyvästi. Isoille hankkeille saatiin suurten yhteistyökumppaneiden tuki. Eduskunta ehdotti huomattavaa tukea Lue lapselle -hankkeelle jo toista vuotta peräkkäin. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) myönsi reilun rahoituksen valtakunnalliselle Lukuliike koulussa -kampanjalle. Ohjelman rahoitukseen osallistui muitakin, mm. Elinkenoelämän Keskusliitto. Suomen Kulttuurirahasto päätti osallistua yhteistyökumppanina Lukulahja lapselle -ohjelmaan myöntäen ohjelmalle 1,2 miljoonaa euroa kolmeksi vuodeksi. Finlands Svenska författareförening ja Lauri Jäntin säätiö päättivät rahoittaa kirjailijavierailuja vuonna 2019.

Vuoden 2018 työn tulokseen voi olla enemmän kuin tyytyväinen vaikka lähes kaikkien saatujen avustusten tulokset näkyvät Lukukeskuksen toiminnasta vasta vuonna 2019. Vuosi oli muutenkin valmistelun ja suunnittelun vuosi. Tämä aiheutti sen, että Lukukeskuksen näkyvyys ei ollut yhtä suuri kuin vuonna 2017, jolloin Suomi100 Suuri lukuseikkailu toi valtavasti huomiota. Samanlaista vaikutusta odotetaan vuonna 2019 isoilta hankkeilta: Lukuliike koulussa -kampanjalta ja Lukulahja lapselle -ohjelmalta. Hankkeiden valmistelun yhteydessä saimme lisää runsaasti uusia yhteistyökumppaneita ja kontaktit entisiin kumppaneihin vahvistuivat.

Vuosi 2018 on ollut erityisen vilkas kansainvälisen yhteistyön kannalta. Muukin maailma painii lasten ja nuorten lukemisen vähenemisen kanssa ja käytänteiden ja tiedon vaihtaminen tässä on erityisen tärkeää. Myös omien kokemusten jakamisella on merkitystä, koska Suomi tunnetaan edelleenkin lukutaidon kärkimaana. Se nostaa myös omanarvontuntoamme ja rohkaisee jatkamaan samaa tietä. Suomen käytäntöjä halutaan soveltaa sekä muissa Euroopan maissa että Aasiassa.

Mun tarina ja Lukuviikko. Mun tarina -hanke oli hyvä esimerkki siitä, miten riskinotto kannattaa. Hanke rakennettiin alusta lähtien asiantuntijoiden varaan, jotka osallistuivat työsuunnitelman ja hankerahoituksen hakuun. Hankkeen idea syntyi aidosta tarpeesta ja innostuksesta, minkä myös rahoittaja ja hankkeeseen osallistuneet koulut ja nuoret ymmärsivät.

Kirjailijavierailujen kehittämiseen panostettiin suunnitelmien mukaisesti. Tilaa palvelun toimivuus oli yksi selvä syy kirjailijavierailujen huiman suosion nousuun. Toinen oli varmasti yleinen tietoisuus lukemiseen liittyvistä haasteista. Myös Lukukeskuksen erityispanostus kirjailijavierailujen markkinointiin ja palvelujen monipuolistamiseen kannatti selvästi.

Vuonna 2018 tavoitteena oli entistä asiakaslähtöisempi toiminta. Erityisen hyvin se toteutui Lukukeskuksen viestinnässä. Uutiskirjeet ja someviestintä kohdennettiin kiinnostuksen mukaan, esimerkiksi opettajille, medialle, kirjailijoille ja yrityksille. Samalla kun tarkensimme viestinnän kohderyhmiä, mietimme viestintää yhteistyökumppaniemme näkökulmasta ja pyrimme säännöllisesti välittämään heidän viestejään.

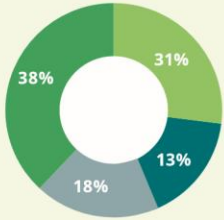
On hienoa huomata, miten korkealla on Lukukeskuksen arvostus valtion ylemmällä tasolla. Rouva Jenni Haukio halusi tuoda Saksan presidentin puolison Villa Kiveen keskustelemaan lasten lukemisesta. Tilaisuuden moderointi ja kutsu valtiovierailun kunniaksi järjestelylle illalliselle Presidentin linnassa oli yksi minun työvuoteni kohokohdista.

Kohokohtia oli monta muutakin ja suurinta osaa niistä sain jakaa loistavan ja taitavan Lukukeskuksen henkilökunnan kanssa.

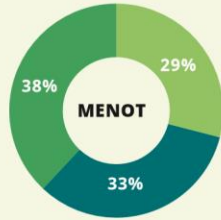
Ilmi Villacis, toiminnanjohtaja

HALLINTO

ARVIO TOIMINNAN JAKAUTUMISESTA

- OKM yleisavustus 31%
- Julkiset hankeavustukset 13%
- Muu oma rahoitus 18%
- Kirjailijavierailukorvaukset 38%

- Perushallinto ja henkilöstökulut 29%
- Ohjelmakulut 33%
- Kirjailijoiden palkkiot 38%

- Asiantuntijapalvelut
- Julkaisut
- Hankkeet
- Kirjailijavierailut

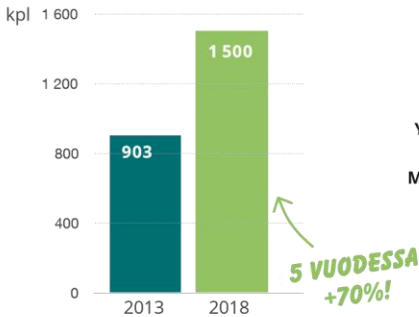
HENKILÖKUNTA

4 kokoaikaista ja
3 osa-aikaista

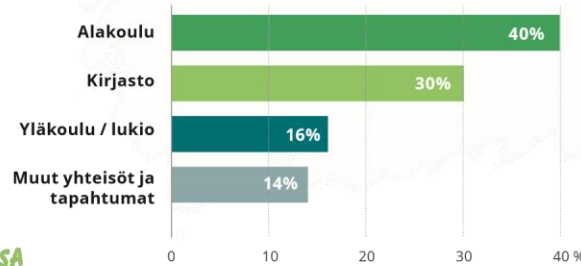
Lukukeskuksen yleisavustus 288 000 euroa.
Sisältää tuen kulttuurilehdille.

KIRJAILIJAVIERAILUT

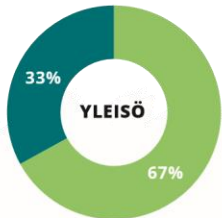
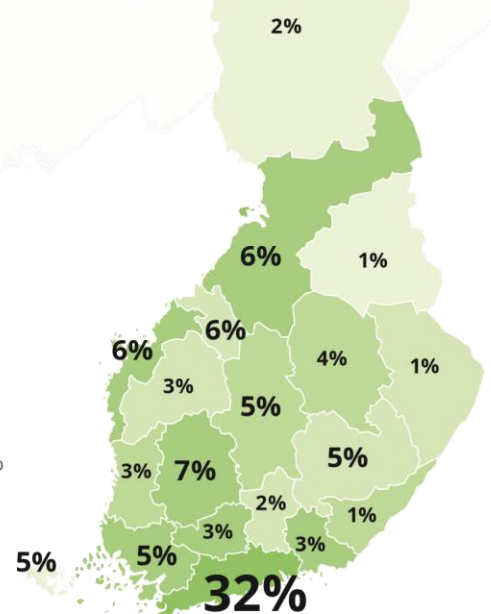
VIERAILUJEN MÄÄRÄ

ESIINTYMISPAIKKA

75 000 LUKIJAA KOHTASI
KIRJAILIJAN, 1 500 VIERAILUJA

- Lapsia 67%
- Aikuisia 33%

- Suomenkieliset 80%
- Ruotsinkieliset 20%

LUKUKESKUS...

- tarjosi työtilaisuuksia **236** kirjailijalle
- tilitti kirjailijoille **364 000 €**
- tilaajapalvelussa **950** kirjallisuuden ammattilaista
- välitti vierailuja koko maahan
- Ruotsissa yhteensä **16** vierailua
- virtuaalivierailuja **5** eri maahan

LUKUKESKUS MEDIASSA

400 mediaosumaa

15 tv- tai radioesiintymistä

125 lehtijuttua

260 verkkouutista

7 200 someseuraajaa

+45% VUODESSA!

LUKUKESKUKSEN JULKAISUT

Kiiltomato

260 000 sivukäyntiä

180 000 kävijää

LUKIJAMÄÄRÄT LÄHES
KOLMINKERTAISTUNEET
VUODESTA 2017

Lukufilis

35 500 sivukäyntiä

26 000 käyttäjää

HANKKEET

Lue Lapselle

65 000 perhettä, 130 kuntaa

Puolet Suomen neuvoloista jakaa Lue lapselle -valistusmateriaalia

Lukuliike koulussa

2 800 peruskoulua kutsuttiin mukaan
800 koulua haki

Mun tarina

tavoitti 1 000 nuorta

8 Nuorten open mic -tilaisuutta

2. Viestintä

Lukukeskuksen viestinnän vuotta väritti useamman ison hankkeen valmistelu ja käynnistäminen. Viestintää kohdistettiin erityisesti päättäjiin ja vaikuttajiin sekä hankkeiden kohderyhmille.

Alkuvuonna järjestimme jo 2017 päättyneen Sanat haltuun -hankkeen päätösseminaarin yhdessä UPM:n kanssa. Hankkeesta julkaistiin laaja loppuraportti aikakauslehtiformaatissa ja se herätti paljon kiitosta ja kiinnostusta. Raportin levikki oli 10 000 kappaletta, raportti julkaistiin myös digilehtenä. Seminaari keräsi runsaasti kiinnostunutta yleisöä ja hankkeen tuloksista uutisoitiin mediassa. Seminaariviikolla annoimme useita radiohaastatteluja aiheesta. Työpajojen vetäjiä Aleksis Salusjärveä ja Mikko Sarjasta pyydettiin useisiin tilaisuuksiin, koulutuksiin ja oppilaitoksiin kertomaan poikien lukemisesta ja vetämään työpajoja. Molemmat ovat olleet esillä myös mediassa vielä hankkeen päätyttyäkin.

Helmikuussa järjestetty Lue lapselle -seminaari yhteistyössä Goethe-instituutin kanssa sai runsaasti huomiota. Stiftung Lesenin tutkija Simon Ehmigin vierailu ja esitys lasten lukemisesta kiinnosti erityisesti sosiaalisessa mediassa ja sitä jaettiin runsaasti ammattilaisten parissa. Ehmigin vierailusta julkaistu artikkeli on yksi koko vuoden jaetuimpia uutisia Lukukeskuksen sosiaalisen median kanavissa.

Lukuviikolla huhtikuussa julkaisimme 5 faktaa lasten ja nuorten lukemisesta, joka keräsi jälleen laajaa huomiota sekä printtamediassa että sosiaalisessa mediassa. Lukukeskuksen kokoamat tietopaketit aktivoivat medioita kirjoittamaan lukemiseen liittyvistä aiheista laajemminkin, vaikka artikkeleissa ja uutisissa ei suoraan Lukukeskusta mainittaisikaan. Useassa sanomalehden ja aikakauslehden pääkirjoituksessa käsiteltiin lukemista ja lukutaidon merkitystä.

Syyskuussa julkistimme Lukuliike koulussa -kampanjan Lukutaitofoorumin päätösseminaarissa. Samalla avasimme uudet verkkosivut ja koulujen avoimen haun mukaan kampanjaan. Viestintää kohdistettiin laajasti opettajille omien uutiskirjelistojen kautta, mutta myös yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Yhteensä tavoitimme lähes 3000 peruskoulun opettajaa.

Samalla viikolla julkistimme myös Kulttuurirahaston kanssa toteutettavan suurhankkeen Lukulahja lapselle. Tiedotuksen kärjeksi valittiin ohjelman laajuus ja ainutkertaisuus, kolmen vuoden ajan kolme kokonaista ikäluokkaa saa oman kirjakassin ja kaksi kirjaa osana neuvolatarkastusta. Viestintää tehtiin yhteistyössä Suomen kulttuurirahaston kanssa. Hanke herätti kiinnostusta mediassa, ja saimme useita yhteydenottoja suurimmista sanomalehdistä. Moni kuitenkin päätti tiedottaa hankkeesta vasta seuraavan vuoden puolella hankkeen yksityiskohtien konkretisoiduttua.

Lukulahja lapselle -ohjelman viestintä kohdistettiin erityisesti ammattilaiskenttään. Teimme viestinnällistä yhteistyötä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ja lähetimme ennakkotiedotteen kaikkiin Suomen neuvoloihin. Peruspalvelu- ja perheministeri Annika Saarikon allekirjoittama kirje aktivoi neuvoloita tilamaan Lue lapselle -lukumittaa, ja hankkeeseen osallistuvien kuntien määrä kasvoi neljästäkymmenestä sataankahteenkymmeneen.

Lukulahja lapselle -ohjelman tueksi hankimme vaikuttavuusviestinnän osaamista. Heidi Korva ja Saira Tykkyläinen pitivät kaksi puolen päivän työpajaa ja lisäksi valmistelimme itse vaikuttavuusviestinnän suunnitelmaa. Koulutus oli seikkaperäinen ja onnistuimme kirkastamaan entisestään Lukulahja lapselle -ohjelman viestejä, argumentteja ja perusteluita.

Vuonna 2018 viestintää tehtiin myös kansainvälisesti. Osallistuimme aktiivisesti EUREAD verkoston yhteiseen viestintään ja Europe Reads -kampanjaan. Toiminnanjohtaja ja viestintä- ja hankepääällikkö osallistuivat lokakuussa Brysselissä järjestettyyn EUREAD-verkoston vuosittaiseen yleiskokoukseen. Tästä kokouksesta seurauksena annoimme myös haastatteluja sekä kiinalaiselle että japanilaiselle medialle.

Sosiaalisen median näkyvyys kasvoi jälleen vuonna 2018. Toiminnanjohtaja ja viestintä- ja hankepäälikkö ottivat Twitterissä aktiivisemmän ja henkilökohtaisemman roolin. Keskustelua saatiin synnytettyä ja Lukukeskus yhdistettiin mukaan moniin lukemiseen liittyviin keskusteluihin. Sekä Lukulahja lapselle että Lukuliike ovat teemoja, joiden ympärillä käydään paljon keskustelua ja teemat saavat laajaa huomiota.

Sekä toiminnanjohtaja että viestintä- ja hankepäälikkö ovat käyneet monissa tilaisuuksissa puhumassa lukemisesta ja lukutaidosta: koulutustilaisuuksia opettajille, kirjastoammattilaisille ja neuvolan terveydenhoitajille, seminaareja muiden lukutaito- ja lukemisedistämistoimijoiden kanssa, esiintymisiä mediassa ja messuilla sekä kirjastoissa ja oppilaitoksissa. Puhujapyyntöjä tulee enemmän kuin on mahdollista toteuttaa, joten olemme tuottaneet keskeisistä hankkeista ja teemoista videot, joita voi hyödyntää erilaisissa tapahtumissa tai vaikkapa vanhempainilloissa.

3. Verksamhet på svenska

Läscentrums verksamhet på svenska består av privat beställda bokningar och av projekt som finansieras av fonder och stiftelser.

Det mest omfattande av de här projekten är En författare till varje skola. År 2018 ordnade Läscentrum sju turnéer inom ramen för En författare till varje skola, i Österbotten med Minna Lindeberg tillsammans med Jenny Lucander; Karin Erlandsson, Maria Turtschaninoff och Alfred Backa. I Östnyland turnerade Mikael Crawford samt Malin Kivelä tillsammans med Linda Bondestam, i Västnyland (skolor som inte nås av Ekenäs bokkalas) Kaj Korkea-aho med Ted Forsström. Projektet nådde sammanlagt 2721 elever i 46 skolor, lågstadier, högstadier och gymnasier. Ett par hundra fler elever nåddes 2018 än året innan.

I responsen som systematiskt samlas in (för både skolornas och de medverkande författarnas del) framkommer att man är särskilt nöjd med att Läscentrum engagerar författare som är kända och goda berättare. Författarna uppskattar att projektet får elevgrupperna att förbereda sig – eftersom det är en förutsättning för att bli beviljad besök. En författare till varje skola har rullat på sedan år 2013. Det administreras av Barbro Enckell-Grimm och finansieras av Svenska kulturfonden och Konstsfundamentet.

Läsveckan är ett annat projekt som producerar material (tips för undervisningen, lästipskort, tävlingar) informerar och verkställs på svenska.

Information och marknadsföring sker parallellt på svenska och finska. Läscentrum vänder sig till samtliga aktörer på båda språken - och till skolorna på det aktuella skolspråket. Vi samlar kontinuerligt in nya namn till bokningstjänsten, med författare som uppträder på svenska. Läscentrum deltar aktivt i Helsingfors stads träffar med kulturkoordinatorer.

Läs för barnet / Läsgåvan. Läscentrum förmedlade Finska Kulturfondens förfrågan för den svenska versboken som ska ingå i moderskapslådan från år 2019 Finska Kulturfonden valde författare och illustratör. Kontakt till de författare som skriver den svenska sagoboken som ska ingå i läsväskan för barn i åldern 3-4 år, och de översättare som översätter de sagor som skrivs på finska i original, etablerades också.

Mot slutet av året förbereddes Läsrörelsen i skolan till den del projektet görs på svenska (femton verkstäder, tio författarbesök och sex evenemang). De skolor som beviljades medverkan valdes av den svenska ledningsgruppen och Läscentrum kontaktade skolorna.

Finlands svenska författareföreningen beviljade en summa på 20 000 euro med anledning av föreningens hundraårsjubileum. Medlen används till ett projekt, Lyssna och läs, som ska sammanföra företrädesvis

yngre författare som inte publicerat så många verk med nya beställare. Barbro Enckell-Grimm skrev en projektplan som godkändes av Författareföreningen. Lyssna och läs förverkligas år 2019.

4. Kansainvälinen yhteistyö

Suomen käytänteet lukutaidon edistäjänä ovat herättäneet kiinnostusta Aasian maita myöten. Toiminnanjohtaja kävi luennoimassa kollegoille Etelä-Koreassa suomalaisesta lukutaidon edistämisestä. Kiinnostus varsinkin Lue lapselle -hanketta kohtaan oli suuri EURead järjestöjen kokoontumisessa Brysselissä, johon osallistuivat Lukukeskuksesta toiminnanjohtaja ja hankepäällikkö. Mukana oli OKM:ssä Lukuliikkeestä vastaava Anne Onnela.

Erytystä kiinnostusta lukutaidon edistämistä kohtaan osoitti Baskimaan hallinto, joka tilasi Lukukeskukselta selvityksen lukemista edistävästä toimenpiteistä Suomessa. Lukukeskus palkkasi tehtävään asiantuntijan Suvi Kallion, jonka palkkion tilaaja kustansi.

Lukukeskuksen toiminnanjohtaja osallistui heinäkuussa ELINET -kansainvälisen lukutaitoverkoston symposiumiin Kölnissä yhdessä Jyväskylän yliopiston tutkijalehtorin Sari Sulkusen kanssa. Lukukeskus on ollut mukana ELINETin aikaisemmissa hankkeissa ja liittyi nyt verkostoon tarkkailijajäsenen statuksella.

Vuosi 2018 poiki monia hyödyllisiä kansainvälisiä kontakteja ja verkostoja, joita voidaan hyödyntää sekä käytännön tasolla että asiantuntemuksemme vahvistamisessa.

5. Kirjailijavierailut

Vuonna 2018 keskityttiin erityisesti kirjailijavierailupalvelun kehittämiseen ja kirjailijoiden toimeentulon kasvattamiseen. Vuoden aikana teimme johdonmukaisia panostuksia kirjailijavierailujen esittelyyn, jonka tuloksena kirjailijavierailujen määrä jatkoi kasvuaan.

Kirjailijavierailuja välitettiin ennätyselliset 1500 kpl (vuonna 2017: 1300, vuonna 2016: 1076). Suomenkielisiä perusvierailuja järjestettiin 1078 (vuonna 2017: 902) eli 176 kpl enemmän kuin edellisvuonna. På svenska förmedlade Läscentrum 422 uppträdanden, 172 fler än året innan.

Työtilaisuuksia Lukukeskus tarjosi yhteensä 236:lle kirjailijalle (vuonna 2017: 268) ja palkkioita tilitettiin esiintyjille yhteensä 364 000 euroa (2017: 290 000).

Vuoden 2018 aikana vierailupalveluun ilmoittautui 120 uutta kirjailijaa.

Vierailut kohdentuivat pääosin lapsiin ja nuoriin: 67 % lapset ja nuoret, 33 % aikuiset. Maantieteellisesti vierailut sijoittuvat voimakkaimmin Etelä- ja Länsi-Suomeen: Uudellamaalla vierailuja oli 477 eli 32% kaikista vierailuista, Pohjanmaalla vierailuja oli 348 (24%), Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa yhteensä 119 vierailua, Pirkanmaalla 107, Savossa 79, Lapissa 27, Hämeessä 70, på Åland 70, Kymenlaaksossa 44 ja Etelä-Karjalassa 17 sekä Keski-Suomessa 68. Vähiten vierailuja tilattiin Etelä-Savoon 15 sekä Pohjois-Karjalaan 14 vierailua. Suomen lisäksi vierailuja tehtiin Ruotsiin, sammanlagt 16 uppträdanden, av dem var åtta av karaktären en författare med illustratör. De svenskspråkiga uppträdandena i Finland skedde i Nyland, Åboland, Österbotten och Åland - och i Sverige.

Yhteistyö Etäkoulu Kulkurin kanssa käynnistyi virtuaalivierailulla, joka yhdisti ulkomailla asuvat suomalaiset lapset Tadzikistanista, Ranskasta, Ruotsista, Sveitsistä, Brasiliasta ja USA:sta. Vierailut Etäkoulu Kulkurin oppilaille jatkuvat myös vuonna 2019.

Kirjailijavierailuista vastaa kokopäiväisesti kulttuurituottaja Ulla Arkoma, de svenskspråkiga uppdrädandena handhas av kulturproducent Barbro Enckell-Grimm ja virtuaalivierailuista tiedottaja Elisa Grönholm. Toimistosihiteeri Seija Haapakumpu vastaa maksuliikenteestä.

5a. Kehitystyö

Kirjailijavierailupalvelun kehitystyö on ollut systemaattista. Säännölliset palaverit kirjailijavierailujen kehittämiseksi, markkinoinnin tehostaminen ja säännönmukaisuus ovat jännevittäneet työtä ja tuottaneet tulosta.

Vierailupalvelua markkinoitiin sekä vierailujen tilaajille että kirjailijoille erilaisissa tilaisuuksissa, messuilla (Educa, Turun kirjamessut, Rehtoripäivät), uutiskirjeissä, Lukukeskuksen Jäsenjärjestöjen jäsenkirjeessä ja Vierailupalvelut -sivustolla parin kuukauden välein vaihtuvien teemojen alla. Kirjailijoille vierailupalvelua esiteltiin Espoon kirjailijoiden syyskokouksessa sekä Hyvinkää kirjailijayhdistyksen verkoston talvipäivillä. Kirjailijoita lähestyttiin myös kustantajien kautta.

Markkinoinnin tuloksena tarjontaa hyödynnettiin monipuolisemmin, mm. vierailupalvelun etusivulla mainostetut työpajat olivat kysytyä. Suomen- ja ruotsinkielisiä pajoja tilattiin yhteensä 100 kpl (2017: 97 pajaa, joista 65 hankkeeseen liittyviä pajoja)

Säännöllinen yhteys kirjailijoihin uutiskirjeen muodossa tuotti tulosta. Entistä useammin kirjailijat käännyttävät heille suoraan tulevat vierailupyynnöt Lukukeskukseen, vierailupalveluun lähetettiin uusia työpajaideoita ja kirjailijat päivittivät Vierailupalvelussa olevia sivujaan mm. videoesittelyin. Useat kirjailijat ilmoittautuivat ”lukukonsulteiksi”, jotka voivat pyydettäessä keskittyä esityksessään lukemisen merkitykseen. Tämän tyyppiset luennot ovat olleet suosittuja mm. koulujen vanhempainilloissa. Kirjailijat voivat näissä esityksissään hyödyntää Lukukeskuksen nettisivuilla olevaa video- ja faktatietomateriaalia.

Lukukeskuksessa kirjailijoita ja heidän tarpeitaan kuunnellaan herkällä korvalla. Kirjailijoilta pyydettiin palautetta mm. koulu- ym. vierailujen sujuvuudesta. Palautteen perusteella kouluille ja kirjastoille tehtiin muistilista kirjailijavierailuun valmistautumiseen sekä vinkkejä kirjailijavierailun jälkityöskentelyyn suomeksi ja ruotsiksi.

Syyskuussa 2018 järjestimme kirjailijoille yhdessä Kirjailijaliiton kanssa Vinkkejä vierailulle -tilaisuuden. Tilaisuudessa kirjailijoilla oli mahdollisuus kuulla kirjailijavierailupalvelusta sekä vaihtaa kokemuksia vierailuista ja saada kollegoilta hyviä vinkkejä esiintymistilaisuuksiin. Tilaisuudessa Tomi Kontio ja Jyri Paretskoi kertoivat vierailukokemuksistaan, tuottaja Ulla Arkoma esitteli vierailupalvelutoimintaa.

Kirjailijavierailut -palvelun kirjailijamäärä kasvaa joka vuosi. Suuren kirjailijamäärän vuoksi tilaajilla on ajoittain ollut vaikeuksia löytää teemoihinsa sopivia kirjailijoita. Asiaa on helpottanut vierailupalvelun uusi hakusanamahdollisuus, joka auttaa vierailujen tilaajia löytämään kirjailijoita myös aiheen perusteella.

Kirjailijavierailujen määrä kasvoi kahdessa vuodessa lähes 30%.

De senaste två åren har bokningar med beställare som önskar större helheter ökat.

5b. Kirjailijavierailuyhteistyö

Espoon kaupungin KULPS! -hankkeessa kirjailijavierailuihin osoitettu summa nousi 9500 euroon per lukukausi (vuonna 2017: 9000€ ja 2016: 8000€). Espoon kaupunki tarjoaa kaikille Espoon peruskoulujen 1. - 9. luokille (sisältäen erityisryhmät) mahdollisuuden tilata perinteisiä kirjailijavierailuja sekä työpajoja Lukukeskuksesta. Vierailut ovat osa Espoon kaupungin Kulttuuri- ja liikuntapolkusuunnitelmaa. KULPS! -vierailut toteutetaan yhteistyössä Espoon kirjastojen kanssa. Osa KULPS! -kirjailijoista vaihtuu lukuvuosittain.

Suomenkielisiä KUPLS! -vierailuja teki yhteensä 11 kirjailijaa, 1 sarjakuvataiteilija ja 1 käsikirjoittaja.

Svenska Kulps!-uppträdanden gjordes med tre författare och en illustratör, sammanlagt fem uppträdanden.

Vuonna 2018 yhteistyökumppaneiden kirjailijavierailuhankkeita olivat mm. Runeberginpäivän vierailukiertueet Porvoossa (6 suomeksi ja 4 på svenska), Karjaan kirjakekkerit sekä Helsingin työväenopiston ja kirjastojen yhteistyössä järjestettävät joka vuotiset luentosarjat.

På svenska ordnades Bokkalaset i Raseborg, en del för vuxna med framträdanden och diskussioner för allmänheten (12 uppträdanden), samt författarturneer i skolor, med elva författare.

Brändö på Åland ordnade en litteraturfestival, En vind från havet.

Helsingin kaupunginkirjasto järjesti Helsingin palvelukeskuksiin ja kirjastoihin senioreille suunnatun kirjailijakiertueen. Kirjailijat sekä haastattelijat tilattiin Lukukeskuksesta. Vierailuja järjestettiin yhteensä 10 kpl. Kirjailijavierailuja toivottiin koulujen ja kirjastojen lisäksi mm. opettajien täydennyskoulutuksiin, messuille, yhdistyksiin, yrityksiin, kulttuuritapahtumiin. Asiantuntijaluennot, juhlapuheet ja paneelikeskustelut olivat suosittuja vuoden -18 teeman vuoksi. Erilaisissa kulttuuritapahtumissa järjestettiin yli 60 vierailua (2017: 40), yhdistyksissä 35 vierailua, yrityksissä tai kaupallisissa tilaisuuksissa 10 vierailua (2017:2)

Isompia kiertueita järjestettiin Muuramessa (12 esitystä) Haapavedellä (8 es.), Seinäjoella (29 es.), Nokiolla (21 es.), Siilinjärvellä (10 es.), Kontiolahdella (9 es.) ja Oulaisten alueella runouden harrastuksen edistämisyhteistyöprojekti (12 es.).

6. Lukemisen edistäminen

6.1 Lukuliike koulussa

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen asetti 31.10.2017 kansallisen lukutaitofoorumin, johon myös Lukukeskus osallistui. Taustalla oli huoli lukutaidon ja lukuinnon heikkenemisestä ja lukemisen polarisaatiosta. Foorumin tehtävänä oli laatia 31.8.2018 mennessä suuntaviivat lasten ja nuorten lukutaidon ja lukemisharrastuksen kehittämiseksi. Suuntaviivat sisälsivät ehdotuksen siitä, miten lukemisharrastuksessa ja lukutaidossa havaitut huonot kehityspiirteet korjataan ja miten varmistetaan, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on jatkuvan oppimisen ja aktiivisen elämän kannalta riittävä lukutaito.

Suuntaviivojen julkistamisen lisäksi Lukutaitofoorumi päätti toteuttaa laajan näkyvyys- ja motivointikampanjan kouluissa, joka käynnistyi syyskuussa 2018 ja päättyi toukokuussa 2019. Kampanjan toteuttajaksi valittiin Lukukeskus.

Lukuliike koulussa -kampanjan tavoitteena on saada näkyvyyttä lukemiselle ja opettajien sekä muiden ammattilaisten työlle, motivoida lapsia lukemaan ja luomaan pysyviä rakenteita lukemisen tueksi! Kampanjalla pyritään saamaan aikaan positiivista muutosta asenteisiin lukemista kohtaan koulussa, päiväkodissa ja vapaa-aikana. Kampanjan avulla tuetaan lukemista edistäviä toimenpiteitä laajasti. Lukutaitofoorumien jäsenet ovat esittäneet monia hyviä käytänteitä lasten ja nuorten kanssa työskentelevien työn tukemiseksi käytännön tasolla. Sanataidekouluilla ja -ohjaajilla ja kirjastoammattilaisilla on paljon tarjottavaa koulutyön ja lukemiseen liittyvän harrastustoiminnan tueksi. Tätä asiantuntemusta on tärkeää soveltaa kampanjan yhteydessä. Samalla helpotetaan ja tuetaan opettajien työtä.

Kampanjalla aktivoidaan lapsia ja nuoria olemaan mukana ja rohkaistaan hyviä lukijoita saamaan äänensä kuuluviin. Toteutuksessa otetaan huomioon uudet opetus suunnitelmat, monilukutaito, medialukutaito ja kulttuurinen moninaisuus sekä luku- ja kirjoitustaidon keskeisyys oppimisen taitojen laaja-alaisen kehittymisen kannalta. Kampanjassa otetaan huomioon myös erityistukea kaipaavat lapset (esim. lukivaikeudet). Kampanjassa huomioidaan eri toimijoiden käynnissä olevia hankkeita (mm. Lukuklaani, Lastenkirjainstituutin lastenkirjaportaalihanke, Lukeva koulu, Lue lapselle).

Kampanjan tavoitteena on tavoittaa vähintään 80 000 lasta. Lisäksi tavoitetaan viestinnän ja verkostojen välityksellä ammattilaisia, päättäjiä ja suurta yleisöä vähintään 2 miljoonaa henkilöä.

Lukuliike koulussa tuo lukemisen elämyksellisyyden kaikkiin Suomen kouluihin ja päiväkoteihin.

Lukuliike-koulukampanjan tavoitteena on, että lukuvuoden päättyessä Suomessa ei ole yhtään lukematonta lasta! Kirjastot kutsutaan mukaan tukemaan oman paikkakunnan koulun Lukuliikettä.

Lukuliike -koulukampanja käynnistyi näyttävillä lukutempauksilla, työpajoilla ja kirjailijavierailuilla, joita järjestetään yhteensä noin 200 koulussa eri puolilla maata. Olemme kutsuneet tuttuja julkisuuden henkilöitä mukaan innostamaan lapsia takaisin lukemisen pariin. Tv:stä tutut näyttelijät, festarilavojen tähdet ja nuorten suosimat tubettajat esiintyvät 40 koulussa lukuvuoden aikana. Heidän kanssaan lavalle nousevat Suomen eturivin lasten- ja nuortenkirjailijat. Osa tapahtumista striimataan, joten kaikki halukkaat pääsevät mukaan seuraamaan lukutempauksia.

Lukuliikkeeseen voi osallistua monella tavalla. Helpoin tapa osallistua on lukea! Haastamme kaikki Suomen koulut ja päiväkodit lukemaan ääneen. Vinkkaamme sopivista kirjoista ja tarjoamme käytännön vinkkejä päivänavausten toteuttamiseen.

Lukuliike koulussa -kampanja tuottaa runsaasti sisältöjä lukemisen tueksi. Päiväkodit ja koulut voivat hyödyntää innostavia ja monipuolisia sisältöjä ja tehtäviä. Sanataiteen ammattilaiset antavat parhaat vinkit lukemiseen ja kirjoittamiseen innostamiseksi, kirjavinkkareiden lukulistojen avulla kaikille löytyy innostavaa luettavaa ja paikalliset lukuagentit tekevät lukemisen helpoksi ja hauskaksi. Tehtäväkokonaisuuksissa ja sanataidesisällöissä huomioidaan ilmiöpohjaisuus ja monialaisuus, joten Lukuliike -tehtäväpaketteja voi hyödyntää helposti osana monenlaista opetusta.

Lukuliike koulussa -kampanjasta tiedotettiin yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ja viestinnän kautta tavoitettiin lähes 2000 opettajaa ympäri Suomen. Kampanjan hakuun osallistui lähes 800 koulua. Hakemuksia lähetettiin eri puolilta Suomea, aina Kemiönsaarelta ja Nuorgamista asti.

Hakemuksista selvisi, kuinka koulut ovat keksineet toinen toistaan innostavampia ja innovatiivisia ideoita lukemisen edistämiseksi. Monessa koulussa vietetään lukuviikkoa, lukuvälitunteja tai jopa lukuteemavuotta. Oppilaiden toivelistalla lukulähettiläiksi olivat muun muassa tasavallan presidentti Sauli Niinistö, suosittu tubettajat ja Putouksesta tuttu Tanhupallo. Opettajat toivoivat nuorten esikuvia kertomaan oppilaille lukemisen ja kirjojen positiivista vaikutuksista, jotta into lukemiseen tarttuisi.

Lukuliike koulussa -kampanja käynnistyi avaustapahtumalla Lahden Mukkulan koulussa 17.10. Koko koulun yhteiseen lukufestariin osallistuivat tubettaja Miklu sekä kirjailijat Roope Lipasti ja Magdalena Hai.

Lukuliike koulussa -tapahtuman jälkeen koulussa jatketaan tähtikirjailijoiden kirjojen lukemista, ammattilaisten laatimien lukuhaasteiden ja tehtävien tekemistä sekä tartutaan lukemiseen ja kirjoihin monipuolisesti koko lukuvuoden ajan. Lukuliike koulussa –tapahtuma järjestetään 40 koulussa ympäri Suomen. Lisäksi kampanjassa toteutetaan lähes 200 kirjailijavierailua, lukemisen ja kirjoittamisen työpajaa sekä muita tempauksia. Kouluja haastetaan lukemaan kirjoja ääneen aamunavauksissa tai luokissa, haastamaan muita kouluja, lasten vanhempia tai lähiseudun yrityksiä mukaan Lukuliikkeeseen. Tavoitteena on, että lukuvuoden päättyessä Suomen kouluissa ei olisi yhtään lasta, joka ei olisi lukuvuoden aikana lukenut tai kuullut ääneen luettuna kokonaista kirjaa.

Lukuliikettä käynnistäviä tahoja ovat mm. Lukukeskus, Äidinkielen opettajain liitto, Sanataideopetuksen seura, Lastenkirjainstituutti, Suomen kirjastoseura, Kirjastokaista, Suomen Kulttuurirahasto ja Helsingin yliopiston Monilukutaitoa opitaan ilolla -hanke. Lukuliikettä tukevat opetustoimen ja varhaiskasvatuksen täydennyskoulutushankkeet Jyväskylässä, Helsingissä, Tampereella ja Oulussa.

6.2 Lukuviikko

Valtakunnallinen Lukuviikko innosti kirjastoissa, kouluissa ja muissa yhteisöissä lukemaan ja juhlimaan kirjoja ja kirjallisuutta 16.-22.4.2018. Lukuviikon teema Mun tarina kannusti kertomaan oman tarinan kirjallisuuden keinoin.

Lukukeskus tarjosi Lukuviikon aikana kirjastoille ja kouluille mm. ilmaisia materiaaleja, tietoa lukemisesta sekä innosti tapahtumien järjestämiseen. Lukuviikon tehtävät ja oppituntivinkit tarjosivat reittejä itseilmaisuun ja oman tarinan löytämiseen uusien kirjallisuuden lajien – lavarunouden, *spoken wordin* ja mm. laululyriikoiden avulla. Monet kirjastot järjestivätkin Lukuviikolla *open mic* -tapahtumia ensimmäistä kertaa. Lavarunotapahtumia pidettiin mm. Kaustisilla, Kaarinassa, Porissa, Turussa ja Helsingissä.

Lukukeskus järjesti lukuviikon päätapahtuman Vuosaaren kirjastolla. Tapahtumassa lavarunoudesta keskustelivat lavarunouden ammattilaiset Aura Nurmi, Elsa Töllli ja Juho Kuusi.

Mun tarina -hankkeen Nuorten *open mic* -ilta pidettiin Stidilässä, Helsingissä. Se rohkaisi nuoria astumaan lavalle ja kertomaan tarinansa runon, rapin, laulun, performanssin ja *stand up* -komiikan avulla. Tapahtuma tavoitti 100 nuorta. Lämmittelijäsiintyjinä illassa olivat räppäriduo AK, muusikko Ramithawi sekä räppäri Katja Koo. Rap-artisti Paleface ryhtyi Nuorten *open mic* -tilaisuuksien suojelijaksi.

Lukuviikon yhteiseen tapahtumakalenteriin ilmoitettiin erilaisia lukemista juhlistavia tapahtumia. Myös kirjavinkkarit kiersivät Lukuviikolla ahkerasti. Kirjojen vinkkaamiseen kannustivat Lukukeskuksen Anna lahjaksi tarina -vinkkauskortit. Lukuviikko levisi myös Suomen ulkopuolelle, kun Suomen Viron-instituutin kirjastossa Lukuviikko näkyi monin tavoin.

Lukukeskus julkaisi lukuviikolla kiinnostusta herättäneen faktapaketin 5 faktaa lasten ja nuorten lukemisesta, johon on koottu ajankohtaista tutkimustietoa lasten ja nuorten lukemisesta, lukutottumuksista ja lukutaidosta.

Lukuviikko sai paljon mediahuomiota. Iltalehti, Satakunnan Kansa, Oulun uutiset, Aamulehti, Kouvolan Sanomat, Etelä-Saimaa ja useat paikallislehdet nostivat esiin lukemiseen ja kirjoihin liittyviä aiheita ja

Lukuviikon tapahtumia. Kaiken kaikkiaan erilaisia Lukuviikon juttuja julkaistiin 100. Myös kirjabloggarit viettivät Lukuviikkoa; kymmenissä kirjablogeissa jaettiin vinkkejä omista lempikirjoista.

Lukuviikon aikana järjestettiin yli 120 kirjailijavierailua. Lukukeskuksen kautta tilattiin 50 eri kirjailijaa esiintymään yli 30 paikkakunnalle. Lähes 5 000 lasta ja yli 500 aikuista tapasi Lukuviikon aikana kirjailijan.

6.3 Lue lapselle / Lukulahja lapselle

Lue lapselle -hanke laajeni vuonna 2018 Lukulahja lapselle -hankkeeksi, kun Suomen kulttuurirahasto myönsi 1,2 miljoonaa euroa valtakunnalliselle kirjakassihankkeelle. Alkuvuonna 2018 valmistelimme hankehakemusta Kulttuurirahaston hallitukselle ja toukokuussa saimme päätöksen hankerahoituksesta. Lisäksi Suomen eduskunta myönsi Lue lapselle -valistusmateriaaleihin 100 000 euron lisärahoituksen.

Hankerahoituksella käynnistimme Lukulahja lapselle -ohjelma, jossa jaetaan kirjakassit koko syntyvälle ikäluokalle vuosina 2019-2021. Kirjakassiin pakataan yhteinen pahvikirja vauvalle ja vanhemmalle sekä satukirja odottamaan tulevia iltasatuhetkiä. Kassiin pakataan Lue lapselle -lukumitta, kutsukortti kirjastoon ja Lue lapselle -lorukortit. Hankkeella tavoitetaan 120 000 lasta.

Hankkeen toteuttamisen tueksi koottiin myös asiantuntijaryhmä sekä Kulttuurirahaston toimesta ohjausryhmä. Asiantuntijaryhmään kutsuttiin lastenkirjailija Kaisa Happonen, sanataiteen läänintaiteilija Karoliina Suoniemi, Kuvittajat ry:n hallituksen puheenjohtaja Sari Airola, THL:n tutkimuspäällikkö Tuovi Hakulinen sekä lastenkirjallisuuden tutkija Päivi Heikkilä-Halttunen. Ohjausryhmään kuuluvat Kulttuurirahaston asiamies Juhana Lassila ja asiamies Kristiina Rintala, Opetusministeriön kulttuuriasianneuvos Leena Laaksonen, Sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, Lukukeskuksen hallituksen jäsen Sini Helminen, Lukukeskuksen toiminnanjohtaja Ilmi Villacis sekä ohjausryhmän puheenjohtaja Kulttuurirahaston hallintoneuvoston jäsen Riitta Pyykkö.

Lukulahja lapselle -ohjelmassa jaettavat kirjat kustantaa Lukukeskus. Vauvojen lorukirjaa varten päätettiin järjestää haku vauvaloruja kirjoittaneille kirjailijoille. Lisäksi järjestimme kuvittajahaun yhteistyössä Kuvittajat ry:n kanssa. Iltasatukokoelma päätettiin koota yhteistyössä suomalaisten kustantajien kanssa.

Vauvojen lorukirjan runoilijoiksi haki kaksitoista viimeisen kymmenen vuoden aikana vauvaloruja kirjoittanutta runoilijaa. Hakemusten perusteella ohjausryhmä valitsi suomenkielisen lorukirjan kirjoittajiksi Johanna Venhon, Hannele Huovin sekä Jukka Itkosen. Kirjan kuvittajiksi valittiin Reetta Niemensivu sekä Aapo Ravantti. Ruotsinkielisen lorukirjan runoilijoiksi valittiin Henrik Huldén sekä Annika Sandelin. Kirjan kuvittaa Titta Lindström. Iltasatukokoelmaan kirjoittavat Veera Salmi, Timo Parvela, Reetta Niemelä, Heidi Viherjuuri, Anneli Kanto, Ville Hytönen, Laura Ruohonen, Kerttu Vuolab, Malin Klingenberg sekä Minna Lindeberg. Iltasatukokoelman kirjailijat valittiin yhteistyössä Otavan, WSOYn, Tammen, KustannusMäkelän, Kariston, Lasten Keskuksen, Förlagetin sekä Schildts&Söderströmin kanssa. Lisäksi saamelaiskirjailija Kerttu Vuolab valittiin yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa.

Rahoituspäätöksen saimme toukokuussa mutta hanke lanseerattiin vasta syyskuussa samalla viikolla Lukuliike-kampanjan lanseerauksen kanssa. Hankkeen kautta Suomen Kulttuurirahasto tukee myös Opetus- ja kulttuuriministeriön Lukutaitofoorumien työtä lasten lukemisen edistämiseksi.

Teimme ennakkoviestintää neuvoloihin yhteistyössä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ja lähetimme postitse perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikon kirjeen 780 neuvolaan ympäri maan. Kirjeen ansiosta neuvolat aktivoituivat ilmoittautumaan mukaan ja Lue lapselle -lukumittaa jakavien kuntien määrä nousi neljästäkymmenestä sataankahteenkymmeneen. Lue lapselle -lukumitta on jaettu vuoden 2018

loppuun mennessä 65 000 perheeseen. Noin puolet Suomen neuvoloista on toiminnassa mukana, mukaan lukien suurimmat kaupungit Helsinki, Tampere, Turku ja Kuopio.

Sovimme ohjausryhmän kanssa myös vaikutusten seuraamisesta ja vaikuttavuustutkimuksen toteuttamisesta. Tutkimuskumppaniksi valitsimme sosiaali- ja terveysalalla toimineen Innolink-tutkimusyhtiön.

Neuvolan henkilökunta on kertonut palautteissa lukumitan toimivan hienona siltana lukemisesta puhumiseen. Positiivisen lähestymistavan ansiosta vanhemmat usein muistelevat omia lempikirjojaan ja samalla neuvolan henkilökunta voi kertoa ääneen lukemisen merkityksestä ja muistuttaa vuorovaikutuksen tärkeydestä. Toisaalta neuvolan henkilökunta on kertonut kuinka lukemisesta ja kirjoista puhuminen on helpottanut myös muista aiheista puhumista: perheen kohtaamaa kriisiä tai vaikeaa tilannetta voi lähestyä kirjallisuuden ja lukemisen kautta. Lukemiseen kannustamisesta on siis saanut välineitä myös omaan työhön.

Lukulahja lapselle -ohjelmalla on Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Sosiaali- ja terveysministeriön tuki. Yhteistyökumppanina on myös THL. Kirjakassien jakaminen käynnistyy huhtikuussa 2019.

6.4 Mun tarina

Mun tarina -hanke käynnistyi vuonna 2018 Koneen Säätöön ja Taiteen edistämiskeskuksen tukemana. Apurahan Lukukeskus sai Koneen Säätöiltä tutkimukseen, jolla etsittiin vastausta siihen, lisääkö lavarunous lukutaitoa ja lukuinnostusta. Taiteen edistämiskeskuksen apurahan avulla toteutettiin kuusi monikielistä Open mic -iltaa ja työpajaa. Hanketta johtaa lavarunoilija Aura Nurmi ja sen asiantuntijana ja toisena työpajaohjaajana toimii *spoken word* -artisti Juho Kuusi. Hankkeen tutkijoiksi valittiin FM Johanna Raimi sekä FM Riina Kontkanen. Raimi tutkii lavarunoutta monikielisen pedagogiikan hyödyntämisessä ja Kontkanen tutkii lavarunouden vaikuttavuutta viitekehyksenään esimerkiksi narratiivinen ja tutkimus.

Lukukeskuksen Mun tarina -hankkeen aloitusvuonna on tavoitettu lavarunouden äärelle noin 1000 nuorta. Nuoret on tavoitettu lukioluokissa järjestetyissä lavarunouden työpajoissa, nuorille suunnattujen runoklubien kautta sekä suuremmissa yleisötapahtumissa, kuten Turun ja Helsingin kirjamesseilla. Hankkeen aikana on tehty yhteistyötä Helsingin Vamoksen kanssa.

Lavarunous ja *spoken word* on havaittu suosituksi ja toimivaksi väyläksi kirjallisuuteen ja kirjallisen ilmaisun maailmaan. Työpajat on koettu inspiroiviksi, ja runoiltojen kautta nuoret ovat jatkaneet itsenäisesti kirjoitusharrastusta ja identifioineet itsensä kirjoittajiksi.

Luokissa järjestetyissä työpajoissa tunnelma on ollut vastaanottava, kiinnostunut ja liikuttunutkin, mutta ennen kaikkea keskittynyt. Tunnit on omistettu pääasiassa luovan kirjoittamisen harjoituksille ja toisten kirjoittamien harjoitteiden kuuntelemiselle. Pajat ovat lisänneet sekä yksilönä että yhteisönä onnistumisen tunnetta.

Hankkeen asiantuntijat, lavarunoilija Aura Nurmi ja *spoken word* -artisti Juho Kuusi ovat tehneet laajaa pioneerityötä opettamalla lavarunoutta ja *spoken word*ä monissa Suomen isoimmista kaupungeissa. Nuoret on kohdattu työpajoissa ja runotilaisuuksissa suoraan. Kuusi ja Nurmi ovat myös konsultoineet sanataideohjaajia, kirjasto- ja kulttuuriväkeä nuoria sitouttavan kirjallisen harrastuksen äärelle. Työpajoja ja luentotilaisuuksia on hankkeen aikana järjestetty pääkaupunkiseudun lisäksi Tampereella, Turussa, Jyväskylässä, Sievissä, Mikkelissä, Kuopiossa ja Kuusamossa.

7. Julkaisut

7.1 Kiiltomato.net – Lysmasken: Kirjallisuuskritiikin verkkolehti

Kiiltomato-Lysmasken on Suomen luetuin kirjallisuuden verkkolehti, jonka tehtävä on lukemisen ja kirjallisuuden edistäminen. Kiiltomaton välityksellä Lukukeskus tavoittaa jatkuvasti uusia kirjoittajia, lukijoita ja kirjallisia ilmiöitä.

Artikkeleita Kiiltomaton sivustolla julkaistiin vuoden 2018 aikana kaikkiaan 169. Määrä on laskenut edellisvuosista jonkin verran, kuten toimituskunnan kanssa sovittiin 2017. Vuotuinen julkaisutahti on pyritty saamaan noin 170:een. Vuoden aikana julkaisimme 12 pääkirjoitusta ja noin 160 kritiikkiä. Kritiikkiarkisto kattaa tällä hetkellä 3659 julkaisua.

Kiiltomato tavoitti vuoden 2018 aikana 179 486 yksilöityä eri kävijää (vuonna 2016: 173 629) (lähde: Google Analytics). Kiiltomaton verkkosivuille tehtiin 257 313 käyntiä (2016/ 245 305), keskimäärin 700 käyntiä päivässä (2016/ 570). Sivunlatauksia tehtiin 328 310 kappaletta (2016/ 317 376). Aktiivisia lukijoita Kiiltomadolla on 21 000.

Vuoden 2016 sivustouudistus on osoittautunut toimivaksi, 51 % lukijoista käyttää mobiililaitetta. Sivustossa on edelleen paikoittaisia toimivuusongelmia, joita korjataan aina löytyessä. Taustalla vaikuttaa verkko-ohjelmiston muuttuminen kuluneen 18 vuoden aikana. Verkkosivujen toimivuus on parantunut Mediapoolin hoitaessa tekniikkaa. Syksyllä 2018 sivustolle tehtiin pieniä koodausmuutoksia käytettävyyden parantamiseksi.

Vuoden 2018 luetuin teksti oli kritiikki Saara Turusen romaanista Sivuhenkilö, joka tavoitti 3596 lukijaa. Kritiikistä keskusteltiin myös Facebookissa ja Twitterissä useissa yhteyksissä, kuten Kiiltomaton suosituimmista teksteistä aina. Facebookissa Kiiltomadolla on 3065 seuraajaa ja Twitterissä 2084. Ulkomaisten lukijoiden määrä on pysynyt vähäisenä, poikkeuksena ruotsalaiset lukijat, joita on 6,06 % sivuston käyttäjistä.

Kiiltomato vieraili vuoden aikana eri kirjallisuusfestivaaleilla, kirjamesseilla ja kirjatapahtumissa. Kiiltomato oli lisäksi suosittelijana Kopiosto-apurahahakemuksiin kriitikoille. Edellisvuoden erillisestä apurahahakemuksesta syntyi kesällä 2018 Johanna Osváthin perusteellinen analyysi suomalaisista runoäänityksistä ja esiintyvistä runoudesta.

Päätoimittaja Aleksis Salusjärvi toimi vuoden 2018 Helsingin Kirjamessujen ohjelmatoimikunnassa. Lisäksi Kiiltomato oli mukana Helsingin Runokuussa ja Helsinki Lit -festivaalilla. Viime vuosina Kiiltomaton toiminnassa on panostettu monipuoliseen kanssakäymiseen sekä lukevaan yleisöön että alan muihin toimijoihin. Läheistä yhteistyötä Kiiltomato tekee erityisesti Nuori Voima ja Tuli ja Savu -lehtien kanssa.

Lehteä avustaa tällä hetkellä lähes 100 kriitikkoa, joista noin puolet ovat aktiivisia avustajia. Ikähaarukaltaan Kiiltomaton kriitikot ovat syntyneet vuosikymmenien 1920–1990 välillä. Maantieteellisesti avustajakunta yltää Rovaniemeltä Helsinkiin. Julkaisutoiminnan päätavoite on pitää kirjallisuuden vastaanotto mahdollisimman laaja-alaisena.

Vähälevikkinen laatukirjallisuus ja käännöskirjat ovat Kiiltomaton erityisiä kiinnostuksen kohteita. Erityistä huomiota on *annettu* spefin kaltaisille nouseville marginaaligenreille.

Jokaisesta Kiiltomadossa julkaistusta kritiikistä ja pääkirjoituksesta maksetaan julkaisupalkkio. Palkkion maksaminen takaa osaltaan sisällön laadun ja mahdollistaa ammattimaisen julkaisu-toiminnan. Samoja kritiikkejä ei julkaista muissa lehdissä. Palkkiot ovat 100 euroa (kritiikki) ja 180 euroa (pääkirjoitus).

Kiiltomatoa päätoimitti vuonna 2018 Aleksis Salusjärvi. Lysmaskenista vastasi kulttuuritoimittaja Ann-Christine Snickars. Kiiltomadon toimituskunnan jäseninä jatkoivat kirjallisuuden tohtori ja yliopistonlehtori Vesa Haapala, kirjallisuudentutkijat Siru Kainulainen ja Sanna Nyqvist sekä kirjailija, lakimies Jarkko Tontti. Hallinnosta vastasi Lukukeskuksen toiminnanjohtaja Ilmi Villacís. Kuvatoimitusta ja palkkionmaksua hoiti toimitussihteeri Seija Haapakumpu.

7.2 Lukufiilis tavoitti entistä enemmän nuoria

Lukufiilis on verkkolehti nuorille kirjallisuudesta ja lukemisesta. Lehteä tekevät 13–18 -vuotiaat ympäri Suomen. Tavoitteenamme on tehdä lehti näkyväksi nuorille ja innostaa heitä kirjallisuuden pariin.

Vuonna 2018 Lukufiilisen kävijämäärät lähes kolminkertaistuivat edellisvuodesta. Vuonna 2018 sivukäyntejä oli 35 000 (vrt. vuonna 2017 12 000). Käyttäjiä oli 26 000, kun vuonna 2017 heitä oli 8500. Lukufiilisen artikkelien pariin houkuttelivat monipuoliset jutut, joita tekemässä olivat suurimmaksi osaksi nuoret itse. Lukufiilistä avusti vuonna 2018 n. 50 nuorta. Verkkosivuilla julkaistiin lukuvinkkejä, kirja-arvioita, haastatteluja, blogeja, ilmiöjuttuja ja nuorten omia kaunokirjallisia tekstejä. Nuoria pyrittiin tavoittamaan entistä laajemmin esimerkiksi kilpailujen avulla. Lukuviikolla järjestettiin Instagram-arvonta, joka tavoitti hyvin osallistujia.

Juttuja ilmestyi keskimäärin 10 kuukaudessa. Teemoina vuonna 2018 olivat mielenterveys, Mun tarina, sukupuolten ja seksuaalisuuksien moninaisuus, YA-kirjallisuus ja Minustako kirjailija? Luetuimpia juttuja olivat räppäri Palefacesta ja kirjailija Kaisa Happosesta kertova juttu, vinkkilista kesäkirjoista ja Nuori Aleksis -raadista kertova juttu. Lukijoita kiinnostivat kirja-arviot ja lukijoiden omat kaunokirjalliset tekstit.

Suomen ainoana pelkästään nuortenkirjallisuuteen keskittyvänä mediana Lukufiiliksellä on tärkeä rooli nuortenkirjallisuuden ja nuortenkirjailijoiden aseman ja merkityksen esille nostajana. Lukufiiliksessä julkaistiinkin vuonna 2018 peräti 67 arviota nuortenkirjoista (vrt. 2017 38). Uutena sisältönä Lukufiilikseen liitettiin Heta Hiltusen kirjoittama blogi, jossa julkaistiin pätkiä hänen kirjoittamastaan kaunokirjallisesta tekstistä.

Lukufiilisen sisältöjen ja käytäntöjen kehittämisessä auttoi ohjausryhmä, joka alkoi kokoontua pari kertaa vuodessa. Ohjausryhmään kuuluu kirjaston henkilökuntaa, opettajia, nuoria ja kirjabloggaajia. Ohjausryhmä kokoontuu pohtimaan sisältöjä, teemoja, erilaisia yhteistyökuvioita ja tapoja viestiä nuorille.

Lukufiilis jatkoi vuonna 2018 yhteistyötä nuorten YA-kirjallisuustaaphtuman Hel-Ya! -festivaalin kanssa. Lukufiilis pääsi festivaalille esittäytymään omalla infopisteellä, ja festivaali näkyi juttujen sisällöissä. Lisäksi Lukufiilis suoritti arvonnän, josta voitti fanitapaamisen kirjailijan kanssa ja lippuja festivaalille.

Vuonna 2018 Lukufiilis näkyi aktiivisesti sosiaalisessa mediassa, johon päivitettiin julkaisuja useamman kerran viikossa. Lukufiilistä seurasi vuonna 2018 Facebookissa 1400 henkilöä (vrt. 2017 1300), Twitterissä 500 (vrt. 2017 400) ja Instagramissa 1000 (vrt. 2017 700). Lukufiilisen someseuraajia ja lukijakuntaa pyritään kasvattamaan myös jatkossa, minkä vuoksi loppuvuodesta alettiin valmistelemään verkkosivuu-uudistusta.

Lukufiilisen päätoimittajana toimi Lukukeskuksen viestintä- ja hankepääällikkö Emmi Jäkkö ja toimitussihteerinä tiedottaja Elisa Grönholm. Kesällä Lukufiilistä avusti kesätoimittaja Venla Lepänaho.

8. Hallinto ja talous

Hallitus

Lukukeskuksen hallitus koostui jäsenjärjestöjen edustajista seuraavalla kokoonpanolla

Puheenjohtaja

Kirjailija Juha Itkonen, Suomen Kirjailijaliitto

Jäsenet

Vastaava toimittaja Titta Baer, Suomen kirjastoseura
Kirjailija Henri Forss, Finlands Svenska Författareförening
Viestintäpäällikkö Annu Griñan, Kansanvalistusseura
Kirjailija Sini Helminen, Suomen Nuorisokirjailijat
Suomentaja Laura Jänisniemi, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto
Kirjailija Juha-Pekka Koskinen, Suomen Kirjailijaliitto
Toiminnanjohtaja Sonia Meltti, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat
Toimittaja Sini Mononen, Suomen arvostelijain liitto
Opettaja Leena Paasio-Leimola, Äidinkielen opettajain liitto
Viestintäpäällikkö Anne Rutanen, Suomen tietokirjailijat (varapuheenjohtaja)
Lastenkirjailija Nora Strömman, Finlands Svenska Författareförening
Kirjailija Netta Walldén, Suomen Nuorisokirjailijat

Hallitus kokoontui vuonna 2018 viisi kertaa. Osa hallituksen työskentelystä käytiin sähköpostitse. Lukukeskuksen vuosikokous pidettiin 28.3.2018 Helsingissä kirjailijatalo Villa Kivessä.

Henkilökunta ja toimisto

Kokoaikaisina vakituisina Lukukeskuksessa ovat työskennelleet toiminnanjohtaja Ilmi Villacís (1.1.2015 alkaen), toimistosihteri Seija Haapakumpu (ajoittain lyhennettyjä työviikkoja), kulttuurituottaja Ulla Arkoma, viestintäpäällikkö Saara Oranen (16.3.2018 alkaen äitiysvapaalla) sekä viestintäpäällikön sijaisena ja hankepäällikkönä Emmi Jäkkö. Ruotsinkielisistä hankkeista, vierailuista ja käännöksistä on vastannut kulttuurituottaja Barbro Enckell-Grimm, joka on syksystä 2016 alkaen työskennellyt osa-aikaisena vakituisena. Tiedottaja Elisa Grönholm on viestintätehtävien lisäksi koordinoanut hankkeita, toiminut Lukufiiloksen toimitussihterinä sekä vastannut virtuaalivierailuista. Lisäksi Lukukeskuksessa ovat työskennelleet runoilija Aura Nurmi Mun tarina -hankkeen taiteellisena suunnittelijana sekä toimittaja Aleksis Salusjärvi *Kiiltomato.net* lehden päätoimittajana.

Tilintarkastajana toimi Tiliextra Oy. Tilintarkastajana oli Matti A. Mäkinen (HT) ja toiminnantarkastajana oli yo-merkonomi Maija Haimi. Kirjanpitopalvelut on ostettu tilitoimisto Paritilit Oy:n Pasilan toimipisteeltä. Toimistosihteri Seija Haapakumpu on valmistellut kirjanpidon.

Lukukeskuksen toimisto sijaitsee kirjailijatalo Villa Kivessä osoitteessa Linnunlauluntie 7, Helsinki. Toimitilan vuokraa Kivi-talo Säätiö.

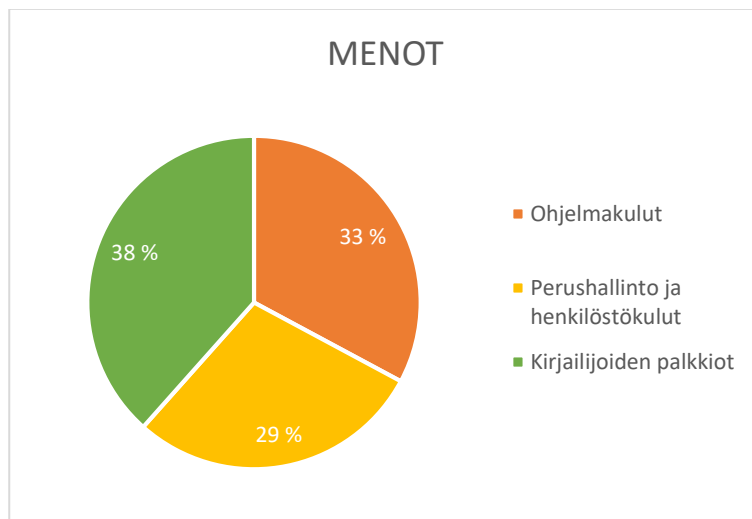
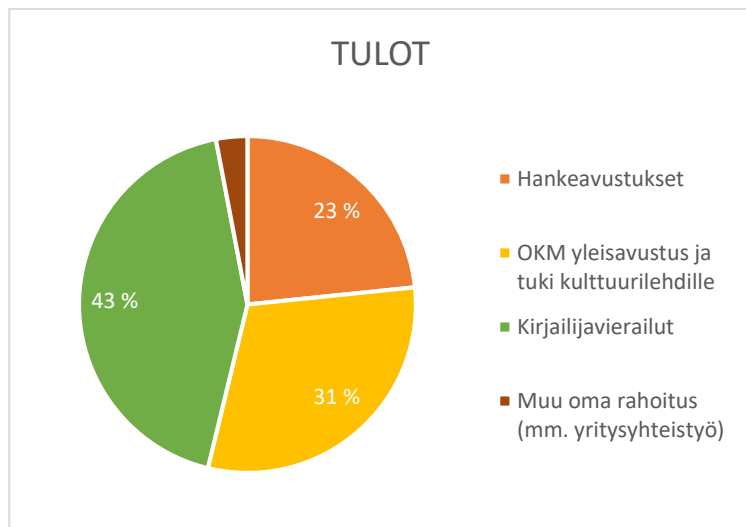
8a. Talous

Lukukeskuksen yleistoiminnan tulot vuonna 2018 olivat 947 158,04 euroa ja menot 946 595,19 euroa. Tuloista 359 308,96 euroa (38 %) oli läpikulkurahaa, joka tuli kirjailijavierailujen tilaajilta. Niillä katettiin

vierailujen palkkio- ja matkakulut. Julkaisujen menot olivat yhteensä 51 848,29 euroa. Muut kulut aiheutuivat projektikuluista, vakituisen henkilöstön palkkakuluista sekä muista yleistoiminnan kuluista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustus 288 000 euroa muodosti 31 % Lukukeskuksen kokonaistuloista. OKM:ltä saatiin lisäksi hankeavustuksia. Lisäksi Lukukeskuksen toimintaa rahoittivat Svenska kulturfonden, Suomen Kulttuurirahasto, Konstsamfundet, Taiteen edistämiskeskus sekä Koneen Säätiö ja Delta Kappa Gamman Alpha -jaosto. Tuloja saatiin myös kirjailijavierailujen palvelumaksuista, ilmoitustuotoista sekä jäsenjärjestöiltä jäsenmaksuina.

Vuoden 2018 tilinpäätöksen mukaan tilikauden tulos on 562,85 euroa ylijäämäinen. Yhdistykselle edellisinä vuosina kerrytetty oma pääoma on yhteensä 29 248,12 euroa.

Tulot

Opetus- ja kulttuuriministeriö, yleisavustus ja tuki kulttuurilehdille	288 000 €
Muut julkiset avustukset yhteensä	126 094 €
Yksityiset säätiöt ja rahastot	95 274 €
Yritys yhteistyö	21 840 €
Kirjailijavierailut (korvaukset/matkakulut ym.)	409 265 €

Muu rahoitus (mm. ilmoitustuotot, jäsenmaksut)

6 685 €

Menot

Ohjelmakulut

310 840 €

Kirjailijoiden palkkiot

363 681 €

Perushallinto ja henkilöstökulut

272 074 €

Avustukset 2018		haettu	myönnetty
		€	€
Konstsamfundet	En författare till varje skola	6000	2000
Koneen Säätiö	Mun tarina - kerro se sanoin!	50000	34000
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Toimintaan sekä tuki kulttuurilehdille	300000	288000
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Lue lapselle -neuvolahanke	100000	100000
Svenska kulturfonden	Lysmasken	16000	14000
Svenska kulturfonden	En författare till varje skola	22000	21000
Svenska kulturfonden	Läs för barnet	15000	8000
Svenska kulturfonden	Läsveckan 2018	3500	3500
Taiteen edistämiskeskus	Lavarunotyöpajat ja open mic -illat	10000	7000
Konstsamfundet	En författare till varje skola	6000	5000
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Lukuliike koulussa	137500	137500
Suomen Kulttuurirahasto	Lukulahja lapselle	60000	60000

Avustuksia, joita ei myönnetty, haettiin seuraavilta rahastoilta ja säätiöiltä: Alfred Kordelinin säätiö, Kansan Sivistysrahasto, WSOY:n kirjallisuussäätiö, Konstsamfundet, Otavan Kirjasäätiö, Svenska folkskolans vänner, Taiteen edistämiskeskus.